

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium II. An qui cooperatur ad damnum alterius, teneatur ad restitutionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

D V B I V M I I.

*An, qui cooperantur ad damnum alterius,
teneantur ad restitutionem.*

- 20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
- Resp. Tenentur omnes illi, qui quoquo modo sunt causa influens, & efficax damni secuti; ac qui ex officio & obligatione justitiæ obligati cavere damnum, non caverunt. Ita communiter Doctores. Unde concludunt, teneri ad restitutionem comprehensos seqq: versibus:

*Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.*

Patet ex sequentibus Casibus,

- 27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
- I. Tenetur ad restitutionem mandans, sive expressè mandet, sive tacitè, dicto nimirum, vel facto; ex quo v.g. famulus colligat, hero gratum fore, si faciat: non autem tenetur, qui ratum tantùm habet opus suo nomine factum; uti nec mandans, si ante executionem mandatum retractet, idque mandatario innotescat: quia tunc non est vera causa. *Mol. Less. l. 2. cap. 13. dub. 3. Fill. t. 32. n. 54.*
- II. Tenetur item consulens, aut precibus ac promissionibus ad damnificationem inducens. Quòd si tamen ante executionem consilium suum retractet, & quantum potest, contrarium suadeat, etsi non persuadeat, probabile est excusari à restitutione; maximè si eum, cui damnum paratur, moneat, ut caveat, *Vide Bon.*

¶ Tann. 2. 2. d. 4. q. 6. dub. 14. Sa V. Consilium &c.
Dian. p. 2. t. 16. R. 15. ¶ p. 3. t. 5. R. 83.

III. Tenetur item, qui suo consensu, calculo,
vel suffragio, est causa efficax damni. *Less. n. 23.*
Fill. c. 3.

IV. Item palpo, ut qui laude, adulatione, vel
exprobratione ignavia, aliterve alium ad da-
mnum inferendum excitat, animat. *Less. Fill. l. c.*

V. Item qui inferenti damnum præbet recur-
sum, illum receptat, illius furta aut instrumenta
occultat, vel ea emendo rapinas fovet, &c. *Ib.*
Hi enim omnes, uti & is, cui res furtivæ traditæ
sunt in custodiam, tenentur (non manifestato
fure) restituere domino. Et sic peccare eos, qui
à sartoribus emunt fragmenta panni, seu vesti-
um, docet *Villalo.* apud *Dian. p. 4. t. 4. R. 176.*
licet *ibid. Sanch.* excuset eos, qui ista emunt à sar-
toribus magistris, eò quòd his plerumque de-
trahatur plus à justa mercede quàm mereantur
ista fragmenta, ideoque licitè ea retineant. Ne-
que hic à peccato excusari caupones, qui à filiis
familias acceptant pecunias, aliasve res paren-
tibus surreptas, notat *Laym. l. 3. t. 2. c. 5. Bo-*
nac. &c. Qui verò post delictum ipsum, reum ju-
vat ad fugiendum (non concurrente ad deli-
ctum) non tenetur restituere, modò non det illi
spem refugii imposterum, tum quia non est cau-
sa damni, tum quia reo licet fugere, ut infra di-
cetur. *l. 4. c. 3. d. 7. a. 2.*

VI. Item participans de præda, aut quoquo-
modo cooperans, ut agens excubias, applicans
scalas, parans instrumenta, conficiens literas,
&c. In bello iniquo tormenta advehens &c.
Excusantur tamen (modò actio per se non fit

Tom. III.

B

mala)

»mala) qui ea non sponte, sed iusto metu coacti
 »faciunt; v. g. cum rustici furto à solis militibus
 »facto, coguntur eorum prædas avehere, vel
 »pecora abigere. *Less. n. 29.*

41.

» VII. Item tenentur causæ, quæ privativè ad
 »damnum alterius concurrunt; nimirum mu-
 »tus, sive non clamans, cum potest; aut non ob-
 »stans; non manifestans; sed tunc tantum,
 »quando tales ex aliquo pacto, vel officio, vel sti-
 »pendio, &c. tenentur ex iustitia damnum cave-
 »re, *S. Thom. 2. 2. q. 62. a. 7.* Sic Princeps, Magi-
 »stratus, belli Dux, tenentur ad restitutionem da-
 »mnorum, quæ à feris, latronibus, militibus, ob
 »ipsorum culpabilem negligentiam dantur. Itè
 »Consilarii, Canonici, tacentes, absentantes se,
 »non impediens iniquam constitutionem, vel
 »electionem. Item tutores, administratores bo-
 »norum, &c. non impediens damna pupillis,
 »Minoribus, Ecclesiis provenientia. Item custo-
 »des montium, vinearum, sylvarum, agrorum,
 »piscinarum, qui damna non impediunt, vel fa-
 »cta non manifestant. *Molin. d. 116. Fill. t. 32.*
 »*cap. 3. q. 12. V. suprâ l. 3. t. 3. cap. 2. d. 4.* Item
 »Principes & domini Territoriorum, si sciant vi-
 »as publicas infestari prædonibus, &, cum pos-
 »sint, non impediunt, tenentur mercatoribus &
 »cæteris viatoribus damna, quæ ab istis accipi-
 »unt, compensare. *Dian. p. 8. t. 7. R. 38.*

» VIII. Supradicti non tenentur ad restitutio-
 »nem, quando non fuerunt causa efficax damni;
 »ut v. g. si fur, homicida, non fuerit efficaciter
 »motus mandato, consilio alterius, sed nihilo-
 »minus absolutè erat factururus. Item, si v. g. in
 »Capitulo alii ante te dederint suffragium, ita ut
 »videas

videas te nihil impetraturum, etsi neges: tunc enim non teneris restituere; licet pecces, pro qualitate damni, addendo tuum, vel mandando, consulendo, &c. *Bon. l. c.*

IX. Probabile est, non teneri supradictos, si non sit moraliter certum, eorum mandatum, consilium, efficaciter influxisse: quia in dubio melior est conditio possidentis, præsertim circa materiam iustitiæ. *Less. n. 38. Bon. q. 4. p. 2. Diana p. 3. t. 5. R. 84. Tan. 2. 2. d. 4. q. 6. d. 14.*

X. Nec tenentur, si efficaciter tantum concurrant ad circumstantias, & modum actus damnosi; v. g. si quis tantum impellat alium, ut citius, vel animosius, hoc vel illo loco vel modo noceat, *vid. Lay. l. 3. f. 5. t. 2. cap. 5. n. 5.*

XI. Nec tenetur, qui deliberatè volenti inferre magnum damnum suadet, ut minus eidem inferat: quia tunc utiliter alterius negotium gerit. Dico *eidem*: quia non licet impedire damnum unius cum iniuria alterius.

XII. Non tenetur item (contra *Nav. Ang. &c.*) Confessarius, etsi ex officio confessiones audiat, ut Parochus &c. si ex negligentia, vel ignorantia, pœnitentem non moneat aut obliget ad restitutionem: quia etsi ex officio teneatur bene instruere pœnitentem, ideoque peccet graviter omittendo, quando est necessarium; non tamen ad hoc tenetur ex obligatione erga tertium, quasi ex iustitia debeat ejus damnum cavere aut procurare, ut hoc ei compensetur. Secus tamen dicendum videtur, si positivè restitutionem impediat ex malitia, imò etiam ex ignorantia crassa, vel culpa lata, quia tunc consilio suo est causa efficax damni, *vide Less. n. 77. & 78. & Bon. de*

restit. d. 1. q. 2. p. 11. Lay. l. 3. t. 4. c. 7. & infra l.
 26. t. 4. c. 2. dub. 5. resp. 3.

A D D E N D A.

- 21 *Q. 7. An movens aut inducens ad damnificandum alteri, restituere teneatur.* R. Teneri, hinc Inn. XI. damnavit hanc 39. prop. *Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati: Notatque Carden. in 2. crisi d. 23. n. 130. illum dici movere qui mandat, consilium dat, consentit, adulatur, ideoque causa est, quod inferatur damnum, de quibus in seqq. dicetur: de illo autem, qui tantum exemplo suo movet ad damnum alteri inferendum aut cum alio concurrat ad damnum, videri possunt dicta p. 1. n. 1009. & seqq.*
- 22 *Q. 8. Quid circa mandantem sit addendum.* R. Seqq:
- 23 §. 1. Mandans dicitur ille, qui de facto jubet, quamvis de jure careat potestate jubendi: quod si potestatem jubendi habeat & innuat se velle aut cupere, ut fiat, censetur jubere, hinc L. 1. ff. *mandati* dicitur, sive *rogo* sive *volo* sive *mando*, sive alio quocumque verbo scripserit, mandati actio est.
- 24 §. 2. Mandans tenetur etiam ad restitutionem damnorum, quæ causantur mandatario, id est illi, qui mandatum exequitur, nisi fortè aliter contraxisset cum illo, v. g. ut faceret pro certa mercede, ita cum aliis Laym. lib. 3. t. 2. c. 6. & t. 4. c. 26. à n. 3. & c. 27. n. 2. Ratio est, quia mandatarius sub illa conditione suscipiebat executionem mandati, ut mandans subiret onus, quia ipse erat tantum instrumentum mandantis.
- 25 §. 3. Si revocatio mandati non innotuit mandata-

datario ; aut si innotuit, sed per errorem judicata est non fuisse feria ; aut si judicata est fuisse quidem feria, sed mandatarius postea invincibiliter illius inmemor damnum executus est, mandans tenetur ad restitutionem, quia tum adhuc damnum verè sequitur ex iniusta actione præterita mandantis, *Luce d. 19. l. 2.*

§. 4. Mandans non tenetur restituere damna, 26
quæ mandatarius intulit, excedens fines mandati, quando in eius potestate fuit eos fines servare, uti si mandavit tantum vulnerari, & ipse volens occidit, ita *Dicast.* Si tamen mandasset occidi Titium, & mandatarius per errorem occideret Caium mandans teneretur ad damna ex morte Caji, quia ex ipsius mandato sequerentur, *Suar. alii- que cum Dian. p. 8. t. 7. R. 33. & p. 11. t. 6. R. 19.*

Q. 9. Quid circa consulentem: R. §. 1. Confu- 27
lens etiam intelligitur ille, qui rogat, hortatur, ostendit modum, quo fiat, suggerit motivum faciendi, promittit aliquid, ut fiat.

§. 2. Si quis dedit simplex consilium, vel nu- 28
dè rogavit aut quasi imperando auctor fuit, ut inferretur damnum alteri, non suggerendo modum, quo fieret, nec motivum inferendi, si ille consilium illud suum revocarit ante damnum illatum, non tenebitur ad restitutionem, quia si revocetur, non perseverat moraliter in ordine ad influendum in tale damnum: è contrà si suggererit modum, quo damnum nunc inferri posset, aut motivum, quod movere pergat, aut si dederit consilium utile illi, qui damnum erat illaturus, quamvis ante damnum illatum conatus sit consilium suum revocare, tamen tenetur restituere, etiam in eo casu, quo alter initio acce-

ptare noluisse consilium, dummodo postea motus illo operetur, ita *Lugo*, *Less.* l. 2. c. 13. n. 16. *Carden.* in 2. Crisi d. 23. n. 135. Contra *Nav. Medin. Salon.* & alios, quorum sententiam *Less.* dicit etiam esse probabilem. Ratio est, quia modus ille aut motivum aut utilitas suggesta pergunt adhuc movere, ergo consilium manet causa efficax damni. Quòd si dedisset consilium falsum vel inutile, & ante damnum illatum ostenderit esse tale, non tenebitur restituere, quia jam desierat tota ratio motiva, quam habuerat consilium. Vide dicenda n. 56.

29 §. 3. Consulens damnum, quod alter consulisset, tenetur restituere, uti dicitur n. 49. Quòd si quis non primò moveat alterum, sed eum jam motum & nihilominus facturum, etiam suo consilio vel aliter moveat, non tenebitur restituere, uti cum communi *Less.* n. 4., quia non est causa efficax damni, hæc enim jam antè posita erat, neque damnum sequitur ex vi consilii ipsius, sed hoc consilium est tantum quid consequens.

30 §. 4. Si solum tuum consilium non fuisset ita efficax, ut movisset, movit tamen ut conjunctum cum aliis, teneris restituere, si ve alia consilia partialia fuissent sine tuo consilio efficacia si ve non, ita *Lugo* d. 19. n. 8. & 82. Ratio est, quia licet se solo non fuisset, tamen re ipsa in his circumstantiis consilium tuum est causa efficax damni, uti etiam tum fuisset, si nullum ex partialibus consiliis fuisset se solo sufficiens, sed tantum conjunctum. Vide dicenda n. 53. & *Mf.* t. 4. d. 3. n. 176.

31 §. 5. Qui furi parato post octo dies furari, suadet furari hodie, tenetur restituere, quia fur interea potuisset impediri vel mutare voluntatem, ergo

ergo jam consulens est causa efficax damni quoad substantiam, uti rectè *Molin.* d. 736. n. 3., excusat tamen *Lugo* n. 15., si non suavitè absolūtè furari, sed tantùm circumstantiam temporis, v. g. quia certò prævidebat post octo dies causandum esse majus damnum; & consentit *7lls.* n. 186.

§. 6. An & quomodo peccet contra justitiam, ac consequenter teneatur restituere, qui alteri suadet, ut furetur Petro potiùs quàm Paulo, vel potiùs diviti quàm pauperi, dictũ est l. 2. à n. 225. 32

§. 7. Si fur seriò minans mortem petat sibi ostendi rem alienam, quam vult furari, possum ostendere; nec teneor restituere, quamvis addiderim, *ibi est, accipe*, per hoc enim non sum causa damni, quod illatum fuisset, quamvis non dixissem, ut acciperet, ostendere autem poteram ob metum mortis. Quòd si jubeat sibi ostendi meum, & ego ostendam alterius thesaurum, teneor restituere, quia sum causa damni, fur enim non habebat determinatam voluntatem ad thesaurum alterius. Si dicat, ostende thesaurum Petri, alioquin auferam tuum, possem ostendere thesaurum Petri, quia ad hunc habebat determinatam voluntatem, nec cum tanto damno meo tenebar non ostendere, præsertim cum ostensio haberet se indifferenter, secundùm se; & illà positã tantùm permittam furtum: denique si jubeat ostendi omnẽ thesaurum, possem ostendere alienum celato meo, ita *Less.* in auct. v. *Restit. cal.* 7. 33

Q. 10. Quid circa consentientem & palpantem. Bz. 34

§. 1. Ille hìc dicitur consentiens, cuius consensus requiritur, ut fiat executio injuriæ; palpans autem dicitur, qui adulatur vel laudat, sicque inducit ad faciendam iniuriam tertio.

B 4

§. 2.

- 35 §. 2. Si consentias, antequam sit posita causa efficax damni, quamvis scias illam sine te adhuc ab alio esse ponendam, nihilominus teneris restituere, v. g. tu scis, etiamsi non consentias, electionem iniustam esse faciendam ab aliis, si tu prius consentias, quàm suffragia sufficientia & quidem irrevocabilia sint data, teneris ad damna inde secuta, ita *Lugo d. 19. n. 19. & ratio dabitur n. 49.*
- 36 §. 3. Si adulatio non fit causa damni, sed vel sequatur post damnum, vel tantùm inducat lætitiā in animum damnificantis, non est obligatio ad restitutionem, quia supponitur damnum aliunde causatum; hinc etiam restituere non tenetur, qui rati-habet illud, quod se ignorante est gestum, *Less. Molin. Vasq. Dian. p. 4. t. 4. R. 64.* Si tamen laus vel adulatio esset causa, cur restitutio non fieret, jam causaret obligationem restituendi.
- 37 Q. 11. Quid circa illum, qui dat recursum vel participat. R. §. 1. Qui recipiunt vel præbent recursum injurianti, non tenentur restituere, si per hoc non sint causa damni facti, nec omiffæ restitutionis, nec damni iterum faciendi.
- 38 §. 2. Per participantem intelligitur ille, qui est socius iniustæ acceptionis, ideoque dicitur capere partem illius: de cætero qui de re jam erepta participat, tenetur ex re accepta id solummodo restituere, quod accepit.
- 39 §. 3. Notarius tenetur ad restitutionem, quando conficit instrumentum, ex vi cuius postea petetur usura, quia verè participat & est concausa efficax damni; uti etiam erit, si scribat sententiam apertè iniquam, ex vi cuius facienda sit executio.

§. 4.

§. 4. Si tradas Titio vinum nomine tuo ven- 40
dendum, sciens Titium admixturum aquam su-
pra morem licitum, vel venditurum minori
mensurâ, participas, & teneris ad restitutionem
damni eumentibus causati, *Sanch. l. 1. c. 7. n. 37. Lu-*
go d. 18. n. 84. contra Dian. Ratio est, quia es
causa efficax damni, cum tu sis ille, qui vinum
vendit per Titium velut instrumentum.

Q. 12. Quid de muto, non obstante, non mani- 41
festante. R. §. 1. Ille hic dicitur mutus, qui an-
te damnum illatum non monet, non clamat, non
impedit; ille dicitur non obstans, qui dum fit
damnum, non defendit, non prohibet, non cu-
stodit rem; ille dicitur non manifestans, qui post
damnum non admonet; non revelat: hi omnes,
si non teneantur ex officio vel contractu vel sti-
pendio, peccabunt tantum contra charitatem, si
omittant, quando sine incommodo possent.

§. 2. Si Princeps hic addicat fisco merces Hol- 42
landorum, qui vicissim fisco addicant merces Ti-
tius huiusmodi existentes in Hollandia, fieri potest, ut
teneatur compensare damna, nam si hoc fecit
præcipitanter non tentatâ prius amicâ compofi-
tione, aut si illam confiscationem ita occultè fe-
cit, ut rescire non potuerit Titius & sibi cavere,
est causa iniusta damni, quia non præmonuit,
Less. in auct. V. Restit. cas. 14.

§. 3. Si scias alium velle tuo nomine damnum 43
inferre & non prohibeas, teneris restituere, si
alter sciebat suam voluntatem tibi esse notam,
nec illi contradicis, illa enim taciturnitas est ap-
probatio, per quam damnificatio promovetur,
Rebel. Dian. p. 4. t. 4. R. 64. & alii cum Ills. t. 4. d.
3. n. 180.

- 44 §. 4. Si Sempronius pravo animo , sed sine vi vel fraude impediatur Titium volentem impedire damnum Caji, peccat quidem Sempronius, sed non tenetur ad restitutionem faciendam Cajo, quia non plus tenetur , quàm teneretur Titius, si malitiosè permisisset damnum Caji, sed Titius non ideo teneretur ad restitutionem, quia non peccasset contra iustitiam sed tantum contra charitatem , ergo : ita *Mol. d. 735. n. 4. Less. l. 2. c. 13. n. 56. Lugo d. 19. n. 101. contra Nav. & Medin.*
- 45 §. 5. Si fur, ut tu taceas, donet tibi partem rei furtivæ, teneris hanc restituere , quia non erat furis, sed eius, cui furatus est : si autem donet aliquid de suo , non teneris restituere illi , cui furatus est, quia sine iniustitia potuisti tacere, uti suppono ; nec teneris furi restituere , quia turpe lucrum post opus impletum retineri potest , uti dicitur n. 289. docetque *Lugo n. 104.*
- 46 §. 6. Si famulus advertat alium famulum vel domesticum furari ex rebus domini & taceat , non tenetur restituere , nisi custodia rei esset ipsi specialiter commissa , uti communiter tenent omnes apud *Lugo n. 105. cum Ills. n. 187.* ; sed si extraneus furetur, probabilius est, si taceat, teneri restituere, quamvis cura rei non sit ipsi specialiter commissa , uti tenent *Nav. Less. Lugo & alii contra Mol. Rebell. Bonac. & alios* ; dicitque idem *Lugo* cum aliis in casu, quo alius famulus vel domesticus furaretur & vellet fugere , quia tum censetur esse velut extraneus ; Ratio autem est, quia sic habet communis persuasio , estque hoc quasi de jure Gentium, inquit *Less. n. 75.* , quod cuius famulo commissæ sint res sui domini contra injurias externorum.

§. 7.

§. 7. Si Titius in via adverterit prædones, & ab occurrentibus interrogatus neget se adverte-
 tisse, ideoque hi quasi securi pergant ac spolien-
 tur, Titius tenetur hæc damna compensare, quia
 fuit iniqua horum causa; quamvis enim ex iusti-
 tia non teneretur manifestare prædones, tamen
 ex iustitia tenebatur non occultare & non indu-
 cere alios per mendacium, ut iter prosequeren-
 tur, quod fecit asserendo nullos prædones esse
 in via, ita *Sylv. in Ref. Cas. p. 2.v. restitutio cas. 1.*

§. 8. Custodes nemorum, qui non deferunt
 cædentes ligna, venantes contra prohibitionem
 &c., tenentur compensare damna inde enata do-
 mino nemoris, ita cum aliis *Lugo d. 37. n. 101.*
 Ratio est, quia ex officio & iustitia tenentur de-
 ferre, ad hoc enim sunt conducti; hinc tenentur
 ea damna primo loco compensare, si illi, qui li-
 gna cædunt vel venantur, non teneantur resti-
 tuere, quando nempe leges, quæ ipsis hæc pro-
 hibent, sunt tantum pœnales. Addit tamen *Lugo*
n. 102. non teneri restituere pœnas, quas domi-
 ni accepissent ex illis delationibus, eò quòd offi-
 cium illorum non sit locupletare dominos ex lu-
 cro pœnarum, sed tantum conservare res sibi
 commissas, & de hoc plura dicentur à *n. 82.* Quòd
 si custos nemoris acceperit pretium, ut non ac-
 cusaret, non tenetur hoc dare domino nemoris,
 uti rectè *Lugo & Pettsch: pag. 140.*, non enim ap-
 paret, unde oriretur hæc obligatio: & de hoc vi-
 deri potest etiam *Dicast. de Restit: d. 6. d. 4.* Itaque
 satisfacit compensando damna in nemore cau-
 sata, v. g. si considerabile damnum fit illatum ar-
 boribus, si feris occisis & deficiente venatione
 minori pretio elocetur aut vendatur nemus.

Quod

Quod autem dictum est de custodibus nemorum, valet etiam de aliis, v. g. de apparitoribus, qui inveniunt noctu gestantes arma contra prohibitionem poenalem; item de illis, qui permittunt defraudari gabellas & telonia: ad quid autem teneantur, qui per mendacium negant propria delicta aut aliena, vel qui per fraudem dissimulant, aut non condemnant ad poenam lege impositam, sicque fiscum privant ejusmodi multatâ, dicitur à n. 82.

49 *Q. 14. Ad quid teneatur Cajus, qui est quidem causa damni, tamen quamvis ipse non fuisset causa, idem damnum ab alio fuisset causatum.* R. Tenetur ad totum compensandum, ita *Caj. Sor. Mol. Vasq. Less. l. 2. c. 13. n. 2. Lugo d. 19. n. 6. Ills. t. 4. d. 3. n. 177.* aliique contra *Nav. Silv. Palud. & alios.* Ratio est 1. quia est efficax causa damni illati: 2. Si ipse non teneretur, fieri posset, ut nemo teneretur, quia de unoquoque cooperatore potest esse verum, quod si ipse non intulisset, alter intulisset: itaque sicuti quivis alter, qui intulisset, contraxisset obligationem restituendi, ita contraxit Cajus reliquos prævniendo. Rectè tamen notant *Laym. & Burgh. cent. 2. cas. 69.*, eum, qui v. g. tenet scalas, si sine eo subsidio nihilominus à fure illatum fuisset damnum, non teneri ad restitutionem, quia tantum est causa modi, v. g. quod faciliùs vel celerius furaretur.

50 *Q. 15. Ad quid teneatur, qui est causa damni, non totius, sed tantum majoris.* R. Tenetur restituere illum tantum excessum, cujus est causa, v. g. qui alicui causaturo damnum 10. aureorum, auctor est, ut causet damnum 15. aureorum, tenetur tantum hos quinque restituere, quia non fuit
causa

causa efficax totius damni , sed tantum damni horum quinque , quod erat divisibile à damno reliquorum, ita *Mol. d. 736. n. 2. Bonac. de Restit. d. 1. q. 2. p. 7. Less. n. 6. Lugo n. 4.*

Q. 16. Ad quid teneatur Confessarius temere deobligans poenitentem à restitutione. R. Hoc resolvetur de Poenit. c. 2. dub. 6. 51

Q. 17. An etiam ille teneatur restituere, qui dubitat, an efficaciter sit cooperatus damno. R. Hoc dicendum n. 574.

D V B I V M III.

An supradicti teneantur singuli restituere in solidum, & quo ordine.

R Esp. Cùm plures damnificantes, vel seorsim⁵² singuli rem suam agere possint, vel conjunctim, atque alii aliis plus minusve in damnum influere, hinc ex tali ordine & mensura influxus ordo & mensura restitutionis desumenda est. Ita comm. Doct. Unde resolves,

I. Si plures absque consensu, quisque per seorsim, & casu concurrant ad damnum, singuli non plus tenentur restituere, quàm quod quisque per se damni intulit. *Lay. l. 3. tr. 2. c. 6.*

II. Si plures cum consensu, & invicem juvantes, id fecerunt, singuli in solidum tenentur restituere totum damnum, quia singuli sunt causa totius damni, cùm unus juvet alterum, & procedat ex confidentia, quam habet in auxilio aliorum: Unde si unus eorum restitutionem fecit, potest à reliquis, nimirum à principali totum;